

4. Кисельова О. І. Основні тенденції правового регулювання творів, створених у процесі виконання трудових обов'язків науково-педагогічним працівником, в Україні та у світі / О. І. Кисельова, О. Рисенко. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/01/6.pdf>.

5. Дюкарева К. Ю. Права інтелектуальної власності співавторів у разі створення твору науки у зв'язку з виконанням трудового договору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31365/1/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%90%20%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87%20%D0%92%D0%9B%D0%90%D0%A1%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86%20%D0%A1%D0%9F%D0%86%D0%92%D0%90%D0%92%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%92%20%D0%A3%20%D0%A0%D0%90%D0%97%D0%86%20%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf>.

УДК 347.734

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.4.6>

ЦВЕТКОВ А.М.

РОЗВИТОК ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ В УКРАЇНІ

THE DEVELOPMENT OF LEGAL REGULATION OF THE BANKS WITH FOREIGN CAPITAL ACTIVITY IN UKRAINE

Актуальність статті полягає в тому, що банківська система є однією із важливих складових сучасної ринкової економіки. В умовах євроінтеграційних процесів як і на початку незалежності зростає інтерес до різних аспектів вдосконалення банківського законодавства України, включаючи процес гармонізації банківського законодавства ЄС та України. У статті досліджено питання ролі іноземного капіталу в банківській сектор української економіки. При цьому здійснено стислий ретроспективний аналіз кожного етапу історії входження іноземних банків на ринок нашої країни. З цієї метою виокремлено п'ять етапів входження іноземних інвесторів до банківського сектора України починаючи з 1991 по 2010 роки. Також пропонується виділити додатково ще три етапи такого входження шостий етап (2010–2014), сьомий (2014–2022), восьмий (початок 2022 року по теперішній час). Також, на підставі статистичних даних НБУ розглянуто динаміку зміни кількості діючих банків загалом в Україні з 1995 по 2023 роки, та по банкам з іноземним капіталом зокрема. Метою статті є дослідження впливу іноземних банків на розвиток банківської системи України та формулювання та ідентифікація проблем, які пов'язані з гармонізацією чинних нормативно-правових актів України у банківській сфері із стандартами та вимогами законодавства ЄС. Правове регулювання діяльності іноземних банків в Україні розглянуто на трьох ієрархічних рівнях: міжнародний, національний та корпоративний. На міжнародному рівні досліджено питання гармонізації законодавства ЄС та України у банківській сфері, визначено Директиви ЄС, які необхідно імплементувати в національне законодавство. Також, акцентовано увагу на одному із основних документів у сфері гармонізації банків-

© ЦВЕТКОВ А.М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник (Науково-дослідний інститут приватного права та підприємництва імені Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України) <https://orcid.org/0000-0002-3239-322X>

ського права, який визначає «дорожню карту» реалізації положень Угоди про асоціацію у банківській сфері виступає Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Зроблено висновок, що міжнародний банківський капітал має на меті завжди диверсифікувати своєї діяльності, вихід на нові банківські ринки по всьому світу та залежність від взаємовідносин з владою та законодавством тієї країни, де вони працюють. Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС, Україна почала процес гармонізації законодавства ЄС та України у банківській сфері. Дорожньою картою реалізації положень Угоди про асоціацію у банківській сфері виступає Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року, а основними напрямками буде реалізація правових норм: Директиви 2001/24/ЄС, Директиви 2014/59/ЄС, Директиви 2014/49/ЄС, Директиви 2015/2366 та Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 575/2013.

Ключові слова: іноземний банк, банківська діяльність, гармонізація, банківське законодавство, банківські послуги, Європейський Союз, Національний банк України.

The relevance of the article lies in the fact that the banking system is one of the important components of the modern market economy. In the conditions of the European integration processes, as at the beginning of independence, there is growing interest in various aspects of improving the banking legislation of Ukraine, including the process of harmonization of banking legislation of the EU and Ukraine. The article examines the role of foreign capital in the banking sector of the Ukrainian economy. At the same time, a brief retrospective analysis of each stage in the history of the entry of foreign banks into the market of our country was carried out. For this purpose, five stages of foreign investors' entry into the banking sector of Ukraine have been identified, starting from 1991 to 2010. It is also proposed to identify an additional three stages of such entry: the sixth stage (2010–2014), the seventh (2014–2022), the eighth (beginning of 2022 to the present). Also, based on statistical data from the NBU, the dynamics of the number of operating banks in Ukraine in general from 1995 to 2023, and for banks with foreign capital in particular, was examined. The legal regulation of the activities of foreign banks in Ukraine is examined at three hierarchical levels: international, national and corporate. At the international level, issues of harmonization of the legislation of the EU and Ukraine in the banking sector were studied, EU Directives were identified that need to be implemented into national legislation. Attention is also focused on one of the main documents in the field of harmonization of banking law, which defines the “road map” for the implementation of the provisions of the Association Agreement in the banking sector, the Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2025. It was concluded that international banking capital always aims to diversify its activities, enter new banking markets around the world and depend on relations with the authorities and legislation of the country where they work. After signing the Association Agreement with the EU, Ukraine began the process of harmonization of EU and Ukrainian legislation in the banking sector. The Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2025 acts as a road map for the implementation of the provisions of the Association Agreement in the banking sector, and the main directions will be the implementation of legal norms: Directive 2001/24/EU, Directive 2014/59/EU, Directive 2014/49/EU, Directive 2015/2366 and Regulation of the European Parliament and Council (EU) No. 575/2013.

Key words: foreign bank, banking activities, harmonization, banking legislation, banking services, European Union, National Bank of Ukraine.

Постановки проблеми. Банківська система є однією із важливих складових сучасної ринкової економіки. В умовах євроінтеграційних процесів як і на початку незалежності зростає інтерес до різних аспектів вдосконалення банківського законодавства України, включаючи процес гармонізації банківського законодавства ЄС та України. У дослідженнях вчених-юристів, відсутня єдина думка щодо першочергових змін у правовому полі, які необхідно інтегрувати, а які є дискусійними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню різноманітних аспектів функціонування іноземних банків на ринку банківських послуг вивчали вітчизняні дослідники-економісти: Р.В. Корнилюк, І.Б. Івасів, О.М. Діба, М.І. Савлук, О.О. Чуб, Ф.І. Шпиг та інші. Діяльність питанню гармонізації банківського законодавства України та ЄС присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, серед них: Д.О. Гетьманцев, Н.Л. Губерська, Н.М. Ковалко, А.В. Коструба, О.А. Музика-Стефанчук, С.С. Савчук, О.А. Швагер, К.В. Шторгін, І.М. Яворська та інших авторів.

Виклад основного матеріалу. Банківська система України є одним із важливих елементів складової економіки в цілому. А банки з іноземним капіталом є одним з факторів, які впливають на економіку починаючи з років незалежності нашої держави. Проте різні етапи розвитку банківської системи показують динаміку як зростання так і падіння кількості банків за реєстром, у тому числі банків з іноземним капіталом.

Для розуміння складності процесу експансії іноземних банків в Україні групою вчених такими як: Корнилюк Р.В., Івасів І.Б., Діба О.М. та окремо Чубом О.О. здійснено ретроспективний аналіз цього процесу [1]. З цією метою виокремлено п'ять етапів входження іноземних інвесторів до банківського сектора України починаючи з 1991 по 2010 роки [2, с. 59]. Також ми пропонуємо виділити додатково ще три етапи, про що зазначимо нижче.

Перший етап (1991–1994) – початковий період формування банківської системи України. Недостатня розвиненість механізмів банківського регулювання після здобуття незалежності Україною призвела до приходу на ринок банківських послуг іноземного спекулятивного капіталу (рф, Латвія, офшорні зони). Оскільки ці банки завдавали шкоди економіці через валютні спекуляції та нелегальний вивід національного капіталу, НБУ в 1994 р. заборонила діяльність філій і ввела жорсткі обмеження на частку статутного капіталу нерезидентів у банківську систему України (не більше 15%) [3].

Вихід іноземних банків на банківський ринок України розпочався у 1994 році. За цей рік було відкрито 12 банків з іноземним капіталом (зі 100% іноземним капіталом), проте їхній статутний капітал становив лише 2,3% від статутного капіталу банків України (134 банки) (табл. 1).

Протягом другого етапу (1995–1998) більшість іноземних банків були створені «з нуля» з метою підтримки зовнішньоторговельних операцій компаній-нерезидентів на українському ринку, а також забезпечення виходу місцевих емітентів на міжнародні ринки капіталу.

До 2000 р. постійно зростала не тільки кількість банків з іноземним капіталом, а й частка статутного капіталу банків з іноземним капіталом у статутному капіталі всіх банків України, зацікавленість іноземного капіталу в інвестуванні коштів у банківський сектор України можна пояснити, перш за все, привабливістю українського ринку державних цінних паперів, про що свідчила не тільки надзвичайна активність на цьому ринку таких банків зі 100% іноземним капіталом, як «Сосьєте Женераль Україна», «ІНГ Банк Україна», «Креді Свісс Фьорст Бостон (Україна)» (понад 70% активів цього банку – це вкладення в ОВДП станом на кінець 2000 р.) [4, с. 23].

Третій етап (1999–2004) – період модернізації банківської системи України, макроекономічної стабілізації та поступової лібералізації регулятивної бази. Зниження капіталізації банківської системи України і брак довгострокових кредитних ресурсів змушує НБУ зняти обмеження на частку нерезидентів у статутному капіталі банків. Продовжується очищення банківської системи від спекулятивних інвесторів. Кількість банків з іноземним капіталом скорочується з 30 до 19, серед них банків зі 100% іноземним капіталом – з 9 до 7. Однак прихід нових іноземних інвесторів стримується низькою платоспроможністю населення, політико-правовою нестабільністю та несприятливим інвестиційним кліматом в Україні.

До 2005 року іноземні інвестори надавали перевагу створенню дочірніх банків з «нуля». Іноземні банки, створені з «нуля», зазвичай фокусуються на обслуговуванні корпоративних клієнтів, вирізняються чіткою спеціалізацією, мають меншу мережу. Ці банки сконцентровані на обслуговуванні специфічних кредитно-фінансових потреб. Наприклад, ІНГ Банк Україна – єдина установа, що надає українським емітентам кастодіальні послуги при випуску депозитарних розписок. Сіті банк (Україна) спеціалізується на обслуговуванні цільових фондів, дипломатичних місій, комерційних банків та корпоративних транснаціональних клієнтів з представництвами в Україні.

Четвертий етап (2005–2008) – період активної експансії іноземного капіталу під час економічного зростання. На український ринок банківських послуг масово приходять транснаціональні банківські групи шляхом поглинання системних вітчизняних банків. Іноземні банки здійснюють кредитну експансію в умовах подальшої лібералізації регулювання. Швидко розвивається іпотечний ринок та ринок споживчого кредитування на основі дешевих валютних

ресурсів закордонних материнських структур. Частка банківських активів у ВВП зростає більш, ніж удвічі: з 30,5% до 63,2% [2].

Інвестиційна привабливість банківського бізнесу в країні у 2005 році суттєво зросла, враховуючи, що сумарний обсяг М&А-угод в Україні за рік становив \$7,7 млрд [5]. Продовження цієї тенденції простежувалося в 2006 році: були укладені угоди щодо продажу АКБ «Мрія» – російському ВТБ, банку «Престиж» – групі Ерсте (Австрія), Райффайзен банку (Україна) – групі ОТП тощо. У 2007 році нерезиденти поповнили статутний капітал чергових 18 банків з різних груп за обсягом активів. У 2008 році приплив іноземного банківського капіталу уповільнився внаслідок початок світової фінансової кризи: було придбано шість вітчизняних банків, серед яких Правексбанк та «Форум».

Саме тому 2005–2008 рр. можна назвати періодом експансії іноземного капіталу в банківський сектор України. Свідченням цьому є збільшення кількості банків з іноземним капіталом з 19 на кінець 2004 р. до 53 на кінець 2008 р., у тому числі зі 100% іноземним капіталом – відповідно з 7 до 17, та зростання частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків України майже в чотири рази – з 9,6% на кінець 2004 р. до 36,7% на кінець 2008 року. На 1 січня 2009 р. майже третина діючих банків в Україні – це банки з іноземним капіталом [7, с. 31–34].

П'ятий етап (2008–2010) – період фінансової кризи та посткризового відновлення. Іноземні банки коригують стратегію діяльності через девальвацію гривні, спад кредитування, зростання проблемної заборгованості та відтік внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Збільшується частка в загальному статутному капіталі інвесторів з рф та ФРН. Антикризова політика іноземних банків полягала в закріпленні позицій на ринку банківських послуг України завдяки доступу до фінансових ресурсів материнських груп.

На сьогоднішній день, можна виділити ще додатково 3 (три) етапи на нашу думку, шостий етап (2010–2014), сьомий (2014–2022), восьмий (початок 2022 року по теперішній час).

Також, розглянемо динаміку зміни кількості діючих банків загалом в Україні з 1995 по 2023 роки, та по банкам з іноземним капіталом зокрема.

Таблиця 1

Показники кількості банківських установ з 01.01.1995 по 01.07.2023 роки

	Кількість банків за реєстром	Кількість діючих банків	Кількість банків на стадії ліквідації	Кількість банків з іноземним капіталом:	У т.ч. з 100%-ним іноземним капіталом	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %
01.01.1995		115		12	1	2,3
01.01.1996		134		12	1	1,1
01.01.1997		146		14	2	4,5
01.01.1998		157		22	6	15,8
01.01.1999		161		28	9	20,8
01.01.2000		153		30	8	23,3
01.01.2001		153		22	7	13,3
01.01.2002		152		21	6	12,5
01.01.2003		157		20	7	13,7
01.01.2004		158		19	7	11,3
01.01.2005		160		19	7	9,6
01.01.2006		165		23	9	19,5
01.01.2007		170		35	13	27,6
01.01.2008	198	175	19	47	17	35,0
01.01.2009	198	184	13	53	17	36,7
01.01.2010	197	182	14	51	18	35,8
01.01.2011	194	176	18	55	20	40,6 / 39,3
01.01.2012	198	176	21	53	22	41,9

Продовження таблиці 1

01.01.2013		176		53	22	39,5
01.01.2014		180		49	19	34,0
01.01.2015		163		51	19	32,5
01.01.2016		117		41	17	
01.01.2017		96		38	17	
01.01.2018		82		38	18	
01.01.2019		77		37	23	
01.01.2020		75		35	23	
01.01.2021		73		33	23	
01.01.2022		71		33	23	
01.01.2023	123	67	56	30	22	
01.07.2023		65		29	21	

Так, станом на 1 січня 2001 року, кількість банків з іноземним капіталом була 22, з них 7 – зі 100% іноземним капіталом, найбільша кількість банків з іноземним капіталом була на 1 січня 2011 року – 55, з них 20 зі 100% іноземним капіталом. Згодом, тенденція була лише по зниженню кількості банків із іноземним капіталом і вже на 1 липня 2023 року їх налічується 29 (21 зі 100% іноземним капіталом) (див. табл. 1) [6].

Відповідно до рішення Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем НБУ від 5 лютого 2021 року № 40, Національний банк України визначає наступні критерії для окремих груп банків на 2021 року (чинний на сьогоднішній день): а) банки з державною часткою – банки, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% статутного капіталу банку; б) банки іноземних банківських груп – банки, контрольні пакети акцій яких належать іноземним банкам або іноземним фінансово-банківським групам; в) банки з приватним капіталом – банки, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один чи кілька приватних інвесторів, що прямо та/чи опосередковано володіють не менше ніж 50%: статутного капіталу банку. До банків іноземних банківських груп НБУ відносить [7]:

1. ПАТ «Промінвестбанк»
2. АТ «Райффайзен Банк Аваль»
3. АТ «КРЕДОБАНК»
4. АТ «БТА Банк»
5. АТ «УКРСИББАНК»
6. АТ «Ідея Банк»
7. АТ «ПРАВЕКС БАНК»
8. АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»
9. АТ «ПРЕУС БАНК МКБ»
10. АТ «Альфа БАНК»
11. АТ «ІНГ Банк Україна»
12. АТ «ОТП БАНК»
13. АТ «СІТІБАНК»
14. АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК»
15. АТ «СБЕРБАНК»
16. АТ «БАНК ФОРВАРД»
17. АТ «КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК»
18. АТ «КРЕДИТВЕСТ БАНК»
19. АТ «Дойче Банк ДБУ»
20. АТ «СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК»

Під час військової агресії зі сторони РФ проти України, сталися зміни у статусі банків, які за зазначені в цьому списку. Проте зміни так і не були внесені НБУ в це рішення. Так, в стадії ліквідації знаходяться ПАТ «Промінвестбанк», АТ «Сбербанк» (нова назва АТ «МР Банк») [8].

Також, у зв'язку з прийнятим Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури виведення з ринку банку в умовах воєнного стану» від 29 травня 2023 року № 3111-IX [9], Законом України «Про санкції» від 14 серпня

2014 року № 1644-VII [10] – АТ «Альфа Банк» (назва нова – АТ «Сенс Банк») був націоналізований державою в особі Міністерства фінансів України [11].

В свою чергу, правове регулювання діяльності іноземних банків в Україні слід розглядати на таких трьох ієрархічних рівнях:

1. Міжнародний – здійснюється міжнародними фінансовими організаціями та міждержавними утвореннями через провадження рамкових угод, директив, конвенцій для гармонізації та уніфікації національних правових систем банківського регулювання. В останні роки спостерігається тенденція до уніфікації банківського регулювання та нагляду. Це зумовлено бажанням багатьох країн світу дотримуватися стандартів, розроблених Базельським комітетом з банківського нагляду. Згідно з моделлю єдиного нагляду, всі наглядові функції сконцентровані в одному органі нагляду. Така модель банківського регулювання уже застосовується у більшості країн ЄС: Німеччині, Бельгії, Чехії, Данії, Естонії, Ірландії, Латвії, Угорщині, Мальті, Австрії, Польщі, Словаччині, Швеції, Великобританії, а також і Японії.

Базельський комітет з банківського нагляду 12 вересня 2010 року затвердив нову угоду, яка одержала назву «Базель – III». І хоча вітчизняний банківський сектор на даний момент відповідає вимогам угоди лише «Базель – I», окремі банківські установи з іноземним капіталом приведені у відповідність із стандартами Базеля – II, а отже готові до виконання нових вимог Базеля – III. Після прийняття Другої банківської Директиви ЄС діяльність філій іноземних банків на території приймаючої країни – члена ЄС здійснюється в системі «єдиної ліцензії» та «контролю держави походження». Разом з тим, в історичний період становлення національних банківських систем багато країн приймали обмеження щодо входу на їх фінансовий ринок філій іноземних банків, передбачаючи, зокрема, допуск філій лише за принципом взаємності, обмеження щодо територіальної мережі філій та видів їх діяльності. Наприклад, такі обмеження в свій час вводилися Канадою, Францією, Іспанією, Японією тощо.

У 2014 році Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (далі – Угода про асоціацію) [12]. 25 жовтня 2017 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони», яка передбачає виконання плану заходів з гармонізації українського законодавства. У сфері гармонізації законодавства у банківській сфері, Планом заходів передбачається імплементація міжнародних стандартів та актів ЄС щодо запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, впровадження принципів ефективного банківського нагляду Базельського комітету, запровадження вимог щодо внутрішньої оцінки достатності капіталу банку (ICAAP), приведення у відповідність з правом ЄС вимог до структури капіталу банків тощо [13].

Наразі основним документом у сфері гармонізації банківського права, який визначає «дорожню карту» реалізації положень Угоди про асоціацію у банківській сфері виступає Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [14].

Зобов'язання, які взяла на себе Україна, у частині адаптації свого законодавства до нормативно-правових актів ЄС, містять широкий обсяг необхідних змін, а саме зміни у сфері банківської діяльності, страхової діяльності, функціонування ринків цінних паперів, функціонування ринків капіталу, платіжних послуг, запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, лібералізації руху капіталу та руху валют [15]. Необхідно підкреслити, що процес адаптації українського законодавства йде порівняно повільно. Як зазначається у системі моніторингу реалізації плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що загальний прогрес гармонізації законодавства України та ЄС у фінансовому секторі складає 67% у період з 01.11.2014 року по 31.10.2024 року та лише 24% у напрямі фінансового співробітництва та боротьби з шахрайством [16]. Зокрема, у банківській сфері було частково виконано або не виконано наступні задачі, наприклад:

– відповідно до Директиви 2001/24/ЄС [17] та Директиви 2014/59/ЄС [18] Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Національний банк України та Міністерство фінансів України мають удосконалити процедури оздоровлення та виведення банків з ринку;

– відповідно до Директиви 2014/49/ЄС [19] Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Національний банк України та Міністерство фінансів України мають привести порядок відшкодування вкладів у відповідність із правом ЄС. Згідно з Директивою 2014/49/ЄС Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Національний банк України та Міністерство фінансів України мають, зокрема, удосконалити пруденційні вимоги та нагляд за діяльністю кредитних спілок та

запровадити обов'язкову участь кредитних спілок у системі гарантування вкладів. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про кредитні спілки» № 3254-IX від 14.07.2023 року (вводиться в дію 01.01.2024 року) [20]. Зазначене питання також буде регулюється Законами України «Про страхування» № 1909-IX від 06.05.2023 року [21] і «Про фінансові послуги та фінансові компанії» № 1953-IX від 02.10.2023 року [22];

– відповідно до Регламенту 575/2013 [23] Національний банк України має запровадити нові вимоги щодо показника левериджу та удосконалити вимоги до значної концентрації кредитного ризику;

– згідно з Директивою ЄС 2015/2366 [24] Національний банк України та Міністерство фінансів України мають виконати низку задач у сфері регулювання ринку платіжних послуг. 30 червня 2021 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про платіжні послуги» № 1591-IX [25]. Проте наразі Національний банк України має розробити та видати низку нормативно-правових актів, які стосуватимуться вимог до капіталу надавачів платіжних послуг, визначення умов надання платіжних послуг, порядку авторизації надавачів платіжних послуг тощо [16].

Варто вказати, що у березні 2021 року Національний банк України, Національний банк Польщі та Банк Литви уклали угоду про реалізацію проекту «Twinning», який має допомогти НБУ, серед іншого, імплементувати Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [26].

2. Національний – на цьому рівні регулювання здійснюється органами влади суверенної держави України в межах її правової юрисдикції з урахуванням норм міжнародного банківського права. На сьогоднішній день правове забезпечення створення та функціонування банків, в тому числі і з іноземним капіталом, регламентовано такими законодавчими актами: Цивільний та Господарський кодекси України; Кодекс України про адміністративні правопорушення; Закони України: «Про банки і банківську діяльність»; «Про Національний банк України»; «Про фінансові послуги та фінансові компанії»; «Про господарські товариства»; «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»; «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом»; «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб»; «Про заставу»; «Про платіжні послуги»; «Про ринки капіталу і організовані товарні ринки», «Про обіг векселів в Україні»; «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-III від 01.01.2023 року, а також Положення НБУ: «Про порядок ліцензування банків»; Положення НБУ «Про визнання банками розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.12.2022 року.

14 липня 2023 року Верховна Рада України ухвалила Закон України № 3257-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування діяльності відокремлених підрозділів юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави», який набрав чинності 03 вересня 2023 року, а вводиться у дію через рік – 03 вересня 2024 року. Серед іншого, відповідний Закон передбачає внесення змін до чинного законодавства України, яким урегульовано порядок реєстрації та ліквідації філій та представництв іноземних юридичних осіб, включаючи представництва іноземних банків [27].

3. Корпоративний рівень – регулювання та нагляд проводиться на рівні окремого іноземного банку та його материнських структур і є складовою процесу корпоративного управління. Нормативними актами у даному випадку виступають положення та інструкції розроблені на рівні установи іноземного банку.

Висновки. Аналізований період років незалежності України (1991–2023 рр.) відповідає повному макроекономічному циклу, який пройшла банківська система України від підйому до кризи та посткризового відновлення.

На підставі цього історичного підходу до аналізу входження іноземних банків в банківську систему України дає змогу сказати, що міжнародний банківський капітал має на меті завжди диверсифікувати своєї діяльності, вихід на нові банківські ринки по всьому світу та залежність від взаємовідносин з владою та законодавством тієї країни, де вони працюють.

Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС, Україна почала процес гармонізації законодавства ЄС та України у банківській сфері. Дорожньою картою реалізації положень Угоди про асоціацію у банківській сфері виступає Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року, а основними напрямками буде реалізація правових норм: Директиви 2001/24/ЄС, Директиви 2014/59/ЄС, Директиви 2014/49/ЄС, Директиви 2015/2366 та Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 575/2013.

Список використаних джерел:

1. Чуб О.О. Банки в глобальній економіці : монографія. К. : КНЕУ, 2009. 340 с.
2. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання : монографія / Р.В. Корнилюк, І.Б. Іваців, О.М. Діба. К. : КНЕУ, 2012. 234 с.
3. Верховна Рада України. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання іноземних інвестицій та кредитування. Закон від 27.04.2010 року № 2155-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-17#Text>
4. Гаркавенко В.І. Іноземний капітал у діяльності банківського сектора України: досвід минулого, уроки на майбутнє; НАН України; Інститут екон. та прогнозув. К., 2011. 108 с.
5. Івасів І.Б., Корнилюк Р.В. Консолідаційні процеси в банківській системі України. *Економіка та підприємництво*: зб. наук. праць мол. учених та аспірантів. К. : КНЕУ, 2006. Вип. 16. 280 с.
6. Показники банківської системи. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
7. Національний банк України. Про розподіл банків на групи. Рішення Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем НБУ від 05.02.2021 р. № 40. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/Decision_05022021_40_CCRB_PS.pdf?v=4
8. В Україні остаточно ліквідували Сбербанк: що буде з іншими російськими банками. URL: <https://economics.segodaya.ua/ua/economics/finance/v-ukraine-okonchatelno-likvidirovali-sberbank-cto-budet-s-ostalnymi-rossiyskimi-bankami-1605307.html>
9. Верховна Рада України. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури виведення з ринку банку в умовах воєнного стану. Закон від 29.05.2023 рр. № 3111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3111-20#Text>
10. Верховна Рада України. Про санкції. Закон від 14.08.2014 року № 1644-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>
11. Sense Bank (Альфа-банк). Чому Україна націоналізувала великий банк і які будуть наслідки. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-66268627>
12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Офіційний вісник України. 2014. № 75. Том 1. Стор. 83. Ст. 2125.
13. Кабінет Міністрів України. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Постанова від 25 жовтня 2017 р. № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-p#Text>
14. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Офіційний веб-сайт Національного банку України. 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=46
15. Центр Разумкова. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Київ, 2020. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_ukr.pdf
16. Кабінет Міністрів України. Система моніторингу виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Інформаційно-аналітична система «Пульс Угоди». URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/>
17. Директива Європейського парламенту і ради 2001/24/ЄС від 4 квітня 2001 року про реструктуризацію та ліквідацію кредитних установ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_179#Text
18. Директива Європейського парламенту і ради 2014/59/ЄС від 15 травня 2014 року про встановлення рамок для відновлення платоспроможності і врегулювання кредитних установ та інвестиційних фірм і внесення змін та доповнень до Директиви Ради 82/891/ЄЕС та директив 2001/24/ЄС, 2002/47/ЄС, 2004/25/ЄС, 2007/36/ЄС, 2011/35/ЄС, 2012/30/ЄС і 2013/36/ЄС та регламентів Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1093/2010 та (ЄС) № 648/2012. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/2014-59-es.pdf>
19. Директива Європейського парламенту і ради 2014/49/ЄС від 16 квітня 2014 року про схеми гарантування депозитів (нова редакція). URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/2014-49-es.pdf>
20. Верховна Рада України. Про кредитні спілки. Закон від 14.07.2023 року № 3254-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text>
21. Верховна Рада України. Про страхування. Закон від 06.05.2023 року № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

22. Верховна Рада України. Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон від 02.10.2023 року № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

23. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 575/2013 від 26 червня 2013 року про пруденційні вимоги для кредитних установ та про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 648/2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_043-13#Text

24. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/2366 від 25 листопада 2015 року про платіжні послуги на внутрішньому ринку, про внесення змін до Директив 2002/65/ЄС, 2009/110/ЄС та 2013/36/ЄС і Регламенту (ЄС) № 1093/2010 та про скасування Директиви 2007/64/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_030-15#Text

25. Верховна Рада України. Про платіжні послуги. Закон від 30.06.2021 року № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

26. Шторгін К.В. Проблеми гармонізації законодавства України і ЄС у сфері банківського права. Молодий вчений, 11 (99), 36-41. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-8>

27. Верховна Рада України. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування діяльності відокремлених підрозділів юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави. Закон від 14.07.2023 року № 3257-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3257-20#Text>